

Iktatószám

Budapestre vonatkozó ujságcikk

494.511-088

Szerző

Szász Zoltán

Cím

Szóavatás

Idő

"1912"

Személy

Forrás:

Pesti Hírlap

Bzp

(Hely)

1912. IX. 22

(Idő)

(Köt. v. füz.)

Oldalsz.

Helyszám

Szóavatás.

Ha az inas legénynyé cseperedik, felavatják s ez a legényavatás ünnepélyes aktus. Egy ilyen ünnepélyes aktusban akarok most részvenni valamit, ami szintén át szokott menni valami inaskorszak-féle életszakon s csak bizonyos idő múlva kerül bele a maga szereplési világának komolyabb, elfogadottabb szereplői közé. Ez a valami egy szó, a magyar nyelv fájának friss hajtása, mely eddig nemcsak anynyiban élte inaséveit, hogy különösen inasok és inaszertű, azaz mindenféle értelemben fiatal lények ajkán szerepelt, hanem mert általában alrendű, utcai, kiskorú, befogadatlan életet élt. Itt az ideje azonban, hogy beleiktassuk a teljes jogu, nagykorú, szobában, szalonban, tárgyalási teremben, ujságban is polgárjoggal bíró szavak közé. Neve pedig a felavatandónak: szépen.

Aki figyelemmel kísérte a pesti nyelvnek, ennek az egészen külön magyar tájszólásnak a legujabb fejlődését, az észrevehette, hogy az utóbbi évtizedben az új szavak, kifejezések és szóhasználatok egész tömege keletkezett. A legtöbb a tolvajnyelvből jött; az alsóbb néposztály, a művész- és íróvilág bohémjei toldoztak-foldoztak rajtuk s nem egy szót egyes evének tudatosan költöttek. Ugy történt ez, mint a népdalokkal; a legtöbb ismeretlen szerzőktől, a nép ajkán született, sokat azonban már ismert költők irtak. Szó sincs azonban arról, hogy ez az alsó és gyakran szennyes rétegekből jövő szóáramlás csupa értékeset hozott volna. Nem, a pesti u. n. jassz nyelv tele van életképtelen, reménytelen jövőjű kifejezésekkel, melyek ma

is s a felsőbb rétegekben is tisztán a titkos, nem mindenki számára érthető közlekedési eszköz szerepét játszzák. Ilyen a „fiatal“, „öreg“, a „link“, a „tutista“, a „nimolista“ s még egy csomó, amelyek életképtelen galyként el fognak hervadni. Nagy jövője van azonban a „főzni“ szónak, amelyet két évvel ezelőtt ugyane helyen szintén felavattam becsületes, irodalmi szó-polgárrá s ami, mint azt ma már mindenki tudja, a rábeszélésnek, megnyerésnek, megpuhításnak, udvarlásnak kitünően szemléltető cserefogalma. Még a főzínél is értékesebb nyereség azonban a „szépen“, ez a szerény kis határozó, mely azonban a pesti nép ajkán az érzelmi árnyalatok gazdag skáláját kifejező hangszerré vált.

Mert mit is jelent tehát ez az új szépen? Körülbelül a réginek ellenkezőjét, azaz azt, hogy nem-szépen; ez legalább összefoglaló jellemzése azoknak az alkalmaknak, mikor a „hogyne“, „no persze“, „éppen“, „dehog“ s egy csomó más kötőszó helyett Pesten a szépen használják. „Siess ide vagy oda“, mondja az ember a messenger boynak. „Szépen sietek“, gondolja ez s betér a legközelebbi kávémérésbe. „Esik az eső, ülünk be egy kocsiba“, szól az ifju a gépiróleánykához. „Szépen ülök be“, feleli ez erényes fitymálással. „Önnek új jegyet kell váltani, mert ez már nem érvényes“, szól a kalauz a villamos-utasnak, aki neki egy rongygyá lyukasított jegyet mutat fel. „Szépen váltok még egyet“, felel dühös gunynyal s dacosan hátat fordít a kalauznak. És így tovább. Mint látható, a szépen rendesen egy visszautasítás vagy tagadás vagy valami ilyen jellegű összefoglalást fejez ki s ami fő, gunyolódó mó-

don. Az ellentét, mely a szó rendes használata s gyakran a szépen szóval szerkesztett pesti mondatok ridegen logikai értelme s valóságos jelentősége közt fennáll, adja a humort.

Persze a mondat szerkezet s főleg a hangsúly megérezteteti, hogy milyen fajta „szépen“-ről van szó. Ebben a szóhasználatban a pesti népszellem, amely mint minden nagyváros, főleg pedig egy zsidókkal oly erősen átítatott nagyváros, hajlik a gunyolódásra, egy új guny-sablont teremtett magának. Ezt füttyenti az utcagyerek s ezt énekel az ugysis énekelve beszélő lipótvárosi disznó. Mivel pedig ez az új „szépen“ kedves, intelligens, ügyes terméke a népszellemnek, tehát egyre inkább terjedni fog s a magyar beszédnek és írásnak elfogadott kifejezésformájává fog válni. A „főzni“ után imígyen beiktattam a szépent. Kíváncsian vá-

PESTI HIRLAP 12/22

rom s azt hiszem, várják sokan a legközelebbi kreációt.

Sz. 7